

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
1. Decembre
1865.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in 1. si 15. a
lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre
unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a.
Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu
postalu.

Nu
11

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu
gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10),
si la p. t. domnii corespundinti. Tóte epistolele sunt
de a se tramite la redactiune francate. Corespundin-
tiile nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu
se primescu.

Anulu
I.

CUPRINSULU: Decadinti'a autoritatiei sacramentului casatoriei. — Tolerantia si netolerantia. (urmare). — Epiclesea liturgiilor grec. si orient., si canonulu consecrarei din mis'a latina (urmare). — Protopapadichi'a lui P. Maioru (urmare). — Corespundintie: Dintre Eriuri (progresu escelinte intr'o scóla desolata). — Inscientiari din provinci'a nóstra besericésca: arehidieces'a Albei-Iulie (fóndu veduo-orfanalu si alu preitoru deficienti); dieces'a Lugosiului (beseric'a din Peru). — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Decadinti'a autoritatiei sacramentului casatoriei.

„Et creavit Deus hominem ad imaginem
suam, ad imaginem Dei creavit illum
masculum et foeminam creavit eos“.
Gen. 1.

Anim'a omenésca este o gradina resadita prin insu-si
Creatorele celu preapoternicu si intieptu a naturei
omenesci; gradinariulu cerescu a semenatu intr'ins'a
sementiele deosebiteloru semtîri nobile, a caror'a coltiu
s'a inveninatu prin esundarea urmariloru pecatului ori-
ginale preste intregulu genu omenescu, asia: cátu tóte
sementiele semtîriloru nobile au devenitu paduretie prin
coruptiunea naturei omenesci contrasa in urmarea pecatului
stramosiescu. Inse gradinariulu cerescu nu a parasitu
mladitiele semtîriloru resadite decátra drépt'a sa in
pieptulu omenescu, ci aceleasi le-a spalatu de molulu
pecatului originale prin sangele celu mantuitoriu a
unui'a nascutu Fiului seu Isusu Christosu, intemeiandu
religiunea sa cea santa a asediatu de midilócele regene-
rarei sufletului omenescu cele siepte isvóra ale charuriloru
domnediesci, adica santele sacrame, prin a caror'a
influintia se operédia in sufletulu si anim'a omenésca
actulu rescumperarei subieptive. Prin inriurinti'a cea
misteriósca a santeloru sacrame se inochiédia mladi-
tiile cele selbatice a semtîriloru, si nobilitandu-se devin-
nu capace de a produce fruptele celea dulci a virtutiloru
crestinesci. — Cultivarea acestei gradine spirituale a
animei omenesci a concreditu-o Mantuitorulu lumei
grigiei celei neadormite a maicei beserice, a carei'a chia-
mare este a curati pomii semtîriloru de spinii pasiuni-
loru disordinate; ear unde lipsesce acésta cultivare, po-
mii semtîriloru nobile degenerédia in arborii grandiosi
ai pasiuniloru monstruóse, cari in locu de fruptele celea
gustuóse a virtutiloru crestinesci producu fruptele pecatelor
amaritórie si stricatórie de viéti'a societatiei
omenesci.

Unulu dintre celea mai póternice semtiuri a animei
omenesci e semtiulu secсуалу si a vietiei sociale; de la
conducerea nimerita a acestui semtiu aterna precumu
prosperitatea genului omenescu cea tempurana aici pre
pamentu, asia si fericirea lui eterna dincolo de mormen-
tu. Precumu in natur'a vegetavera primavér'a conditiu-
nédiá recolt'a verei si a tómnai, asia si in viéti'a omului
— a acestui microcosmu in macrocosmu — cea moralo-

spirituala etatea teneretieloru e bas'a etatiei barbatiesci
si a adunceloru betranetie; pentru-cá in primavér'a
vietiei asia cercula in venele tenere poterea vietiei
vitale, precumu in plantele celea grase suculu vietiei
vegetavere. Si precumu semenaturele nóstre, cari ne nu-
trescu cu speranti'a unei recóltemanóse, numai asia le-
potemu asigurá incontr'a esundarei, decum'va regulamu
apele in alvi'a loru: asia si tenerimea numai atunci póte
nutri speranti'a unui viitoriu fericé, si numai atunci va
poté sacrificá din produptele animei si ingeniului seu pe
altariulu patriei, natiunei si a religiunei, candu semtiulu
secсуale si a vietiei sociale, prin crescere ratiunavera si
religiósca si prin o viétiá asiedimenteloru s. maicei ba-
serice conforma, va fi redusu in alvi'a animei dedate cu
jugulu celu usioru a credintiei mantuitorie. — Acestea
sunt medilócele celea mai sigure a infrenarei semtiului
secсуale, si necidecumu eschisivu singuretatea. E dreptu
cá ómenii se silescu a invinge poterea semtiului seu a
pasiunei secсуale prin armele singuretatiei, ci eata cá
togm'a esperienti'a aschetiloru documentédia, cá singu-
retatea e adapostulu pasiuniloru; pentru-cá panacandu
petrece omulu in gremiulu societatiei omenesci celei pe-
stritie, se ocupa cu acelea obiepte, cu cari vine in atin-
gere, si nu-i remane tempu de a-si reflectá in oglind'a
animei celea vediute si esperiate; ear déca se departédia
din societatea omenésca, pasiesce din teatrulu societatiei
omenesci pe aren'a teatrului animei omenesci; pentru-
cá omulu nu póte fire fora de societate. Oglind'a animei
obieptele acelea, cari pana-ce a petrecutu in giurulu so-
cietatiei omenesci n'au avutu neci o inriurintia asupr'a
semtîriloru ei, in singuretate le reflectédia in celea mai
vie colori, inmultindu valórea loru cea interna si esterna.
— Despre acea parte a omenimei, carea si-a alesu síe-si
carier'a cea brugiósca a celibatului, si carea crediu cá nu-
mera intre membrii sei si de acéi'a, carii sunt „eunuchi,
qui castraverunt semet propter regnum coelorum,“ nu
voiu díce nemica: acesti'a armele invingerei semtiului
secсуale si-le voru castigá in arsenalulu consiliiloru evan-
gelice. Ear pentru cea mai numerósa parte a genului
omenescu a intemeiatu insu-si Domnedieu, cá medilocu
de a regulá, legitimá si infrená semtiulu secсуale si a vi-
etiei sociale, statulu casatoriei, edícundu: „Nu este bine
se fia omulu singuru pre pamentu, se-i facemu lui sociu
dupa asemenarea lui;“ si totodata pronuntiandu si sco-
pulu casatoriei: „Cresceti si ve inmultiti si mosceniti
pamentulu“, a asediatu-o aceeasi de bas'a propagarei

si esistenței genului omenescu. Domnedieu dar a întemeiatu casatori'a între protoparinti nostri în paradis, fiindu elu însuși ministrul celei d'antâia casatorii, unindu două suflete curate sub ceriulu naturii celei virginal. Urmandu corupțiunea peccatului original prestatur'a omenesca, sentiulu seculare încă a începutu a prorompe prestatur' marginile alviei sale demarcate prin auctorele casatoriei, parasindu statulu monogamiei fipsatu prin creatorele naturii omenesci în deosebite vécuri a domnitu și poligami'a simultana. — Poporulu celu alesu a lui Domnedieu încă a teméiatu poligamiei, și treptatu și la alte soiuri de popóre încă a degeneratu statulu casatoriei într' atâta, câtu convietuirea ómeniloru cea sociala erá asemenea celei a vietuitórieloru necuventatórie. Si fiindu-cá peccatele comise incontr'a și pe cont'a naturii omenesci și-au pedeps'a meritata încă între marginile vietii pamentene, pre cele mai multe popóre poligami'a, carea erá sora dulce cu politeismulu, le-a adusu la cea mai deplorabila desolatiune; ba — fiindu-cá poligami'a e cea mai mare neamica a propagarei genului omenescu — pre unele le-a stinsu cu totul despre suprafaça pamentului, asia câtu numai numele le-au remasu însemnate în paginile istoriei. Gangren'a poligamiei a sapatu mormentulu caderei și pentru poporulu celu trufasiu evreescu. — Ci eata candu erá se piétra și numele acestui institutu domnediescu a casatoriei, a venitu unu regeneratíu și rescumperatíu precumu a genului umanu, asia și acestui institutu de mare importantia pentru sustarea și înflorirea lui; pentru-cá prin elu sustá genulu omenescu, și caderea lui cutriera togm'a din radecine arborele celu fructiferu alu omenimei. A venitu Mantuitorulu n. I. C., și statulu casatoriei l'a radícatu la demnitatea de sacramentu, respunđiendu sumetiloru farisei: „Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum et foeminam fecit eos?“ Mat. c. 19. Si prin fienti'a sa de faça în Can'a Galileei a binecuventatu actulu casatoriei cá sacramentu; ce se vede și din vorbele santului Macsimu episcopulu, carele díce: „Vadit ad nuptias Dei Filius, ut quas dudum potestate constituit, nunc praesentiae suae benedictione sanctificet,“ cumu și din cuventele santului Cirilu alesandr. com. în Joan. lib. 2. cap. 22: „Ipse Christus invitatus venit, ut generationis humanae principium sanctificaret.“

Nu-mi este scopulu a tractá statulu casatoriei din punctu-de-vedere eschisivu dogmaticu, ci mai vertosu din punctu-de-vedere moralo-social. — Conformu credintiei religioase crestine-catolice actulu casatoriei este unulu dintre celea siete sacramente, precumu enuntia s. Paulu apostolulu: „Tain'a acést'a mare este, eara eu dícu de Christosu și de beserica.“ Efes. 5. Sacramentele sunt totu-atâte isvóre; prin cari se vérsa charulu lui Domnedieu în sufletulu omului în deosebite epoche și lipse ale vietii pamentene.

Scopulu casatoriei este, afara de propagare, educarea și perfeptiunarea genului omenescu, cá acel'asi treptatu se-si însusiesca și-si asemenarea prototipului seu, adica alui Domnedieu, nesuindu-se omulu a portá în sufletulu și anim'a sa miniatur'a perfeptiuniloru lui Domnedieu celoru nemarginite. Prin sacramentulu casatoriei se întemeiédia între două anime și unu feliu de uniune spirituala sublima mistica, din carea resultédia impromutat'a cunóscere precumu a donuriloru și însusiriloru spirituale nobile a casatoriloru, asia și desvelirea inascuteloru seu aciviteloru defepturi spirituale, adica se face unu pasiu cátra celu d'antâiu medilocu a perfeptiunei: „nosce te ipsum“. Cá se póta corespunde

chiamarei sale celei sublime convietuirea casatoriloru, adica cá se póta nu numai propagá, ci și educá órecand'va genulu omenescu în surcelele din anim'a loru resarinde, e „conditio sine qua non“ cá cu ajutoriulu castigatului impromutate cunoscintie de sine se urdiésca opulu perfeptiunarei impromutate; e lipsa nencungiuraverá, cá sub conducerea falinariului cunoscintiei și a credintiei impromutate se strabata în gradin'a animei cea adesea prin nuorii cei grei ai patimiloru omenesci întunecata, și privindu cu ochi ageri prestatur' mladitiele însusiriloru impromutate, cele, ce le voru fi descoperindu selbatice în un'a dintre celea două anime, se le inochiedie prin surcele nobile din cealalta anima straplantande; seu descoperindu vreunu locu desiertu în terenulu celu fertile a animei sócie, de locu se-lu cuprindia cu sementie de virtuti crestinesci din insa-si anim'a de sóciu culese, cá se nu se presésca spini și maracinile pasiuniloru ineditórie în animile loru. Direptu cá acést'a-i unu opu grandiosu și cu atâta mai vertosu, pentru cá se operédia prin o procedura mistica, lina și fara scomotu; dara cu atâta e mai imbucuratoriú și priintiosu resultatulu lui, nu numai pentru insii casatoriti, ci și deosebitu pentru prosperitatea întregului genu omenescu. Prin acést'a procedura a perfeptiunarei impromutate, hiatulu unei anime și sufletu de sóciu se suplínesc prin prisosulu sufletului și a animei ceialalte parti. Înse acést'a operatiune, mai vertosu în adunculu sufletului omenescu, nu se póte esecutá singuru sub conducerea luminei celei orbecatórie a mintiei omenesci; ci e neaperatu de lipsa lumin'a charului domnediescu, carea strabate ascunsurile animiloru și adunculu sufletelor, tari'a charului domnediescu, carea învinge piedecile cu cari este impreunata perfeptiunarea; e de lipsa amórea și credinti'a curata, cari tóte singuru din isvorulu celu limpede a charului domnediescu se potu versá în animile casatoriloru. Ear acestea operate ale charului singuru prin unu sacramentu întemeiatu decátra împartítoriulu charuriloru se potu indepliní. Statulu casatoriei dara numai asia si-va corespunde celei d'antâiu misiuni — carea e impromutat'a perfeptiunare a casatoriloru, — déca celea două suflete, cari se unescu printr'insulu, lu-recunoscú de actu sacramentale. Adevérulu acestui asertu, care totodata-i și credinti'a firma a s. maice beserice, l'a intaritu indetulu și urmarile cele triste, ce au resultatulu pentru sócietatea omenesca și religioase din casatoriile clandestine și civile, în deosebite epoche la valóre redicate, dar prin autoritatea beserice crestine-catolice totdeun'a reprobate, precumu apare din cuventele lui Tertulianu lib. 2. ad uxorem: „Unde sufficimus ad enarrandam felicitatem huius matrimonii, quod ecclesia conciliat, confirmat oblio, obsignat benedictio, angeli renunciant, pater in coelis ratum habet“. Totu Tertulianu díce lib. de pudicitia cap. 4.: „Penes nos occultae quoque coniunctiones, idest non prius apud ecclesiam professae, iuxta moechiam et fornicationem iudicari periclitantur“.

Unu altu scopu principalu a casatoriei este educatiunea prunciloru religioasa-morala; cumca e de lipsa grati'a sacramentala spre implinirea acestei misiuni parintiesci, apare din cuventele santului Paulu apostolulu I. Cor. 37: „Nam neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus“. Seu cine nu scie, câte sarcini au de a portá și câte impedecari de a devinge parintiú intru crescerea prunciloru sei? Cu acestea tóte singuru o anima invapaiata și unu sufletu intaritu prin radiele charului domnediescu se póte luptá!

Spre ajungerea acestor scopuri sublime a casatoriei pornindu casatoritiia nai'a nesuintieloru sale pe marea cea spumeganda a vietiei sociale, au de a incungiu'ra stancela pericleloru necredintiei conjugale, a imparechiariloru si a predomnirii semtiului carnale, cari-si redica capetele loru celea monstruoase si innegrite de sbiciuitulu viscololoru secularie, si inca totu mai stau inainte-le nestruncinate. Hic labor, hoc opus! Ca santieni'a legaturei credintiei casatoricesci se se sustiena cu rigorositate absoluta nepetata, pretinde nu numai interesulu prosperitatii impromutate a casatoritiloru si a familiei dinseloru, ci si binele comunu a intregii societati omenesci. Actulu celu santu a casatoriei se incheia inaintea santului altariu si in gremiulu societatiei omenesci, se chiama totdeun'a de martori spre intarirea impromutatei apromitere de credintia nenfrangivera ceriulu si pamentulu; asia catu totdeun'a, candu incheia doi soci serbatoresc'a legatura a casatoriei, se pare casicandu intre-gulu genu umanu s'ar deoblegá acést'a legatura santa a-o venerá. Publiculu e unu martoru oculatu a legamentului incheiatu, si se póte afirmá, ca onórea unei muieri virtuose stá sub egid'a paditória a fiacarui omu onestu, asia catu orísicine cutedia a seduce pre soci'a confratelui seu spre infrangerea legaturei credintiei casatoricesci, pecatuesce nu numai incontr'a fericirii tempurane si eterne a respectiveloru suflete unite, a caror'a legatura o ataca, ci si incontr'a onórei vatemate a societatiei omenesci, carea parol'a impromutata a casatoritiloru a fostu primitu-o de a sa si onórea acelor'asi o-a fostu identificatu cu a sa prin anecsarea legaturei aloru doue animi catra intregulu lantiuitu a societatiei omenesci, si prin turburarea cointielegerei intre doi casatoriti suferu armoniosulu concentu de convietuire pacinica a intregii societati omenesci.

Mai incolo ca casatoritiia se se póta aventá preste regiunea materialismului dediositoriu de maiestateg'a fientia a omului, pentru de a privi uniunea sufleteloru, si prin aceeasi esecutand'a perfeptiunare impromutata spirituala, de misiune mai de capetenia si mai sublima a casatoriei decatu uniunea carnale si leganarea semtiului secsuale in braciela molitiunei, e de lipsa o lumina ceresca, unu ajutoriu supranaturale, care singuru efluinti'a unui actu sacramentale-lu póte subministrá, unu actu sacramentale, care santieni'a legaturei sustatorie intre casatoriti o asemenedia sublimei legaturi ce existe intre Christosu si beseric'a sa, precumu dice s. Ignatu martirulu in ep. catra Policarpu: „Decet, ut sponsi et sponsae de sententia episcopi coniugium faciant, quo nuptiae sint secundum Dominum, et non secundum cupidinem“.

Genulu omenescu luminatu prin radiele religiei crestinesci in epoc'a cea de auru a crestinetatiei, patrunsu de o parte de semtiulu sublimei chiamari a casatoriei, ear de alta parte cutrieratu de temere, vediendu cate pericle amenintia esecutarea chiamarei acestui institutu domnediescu: actulu casatoriei l'a crediutu si veneratu de sacramentu prin I. Christosu intemeiatu; credinti'a evului seu o dovedesce si s. Epifaniu haeres. 67. candu eschiamo: „Quomodo non erant venerabiles nuptiae, et in Deo habentes regnum coelorum, cum vocatus sit Salvator ipse ad nuptias, ut nuptiis benediceret?“ S. maica beserica a preveghiatu totdeun'a asupr'a conservarei inviolavere a acestui institutu sublimu, sciendu prea bine: ca, candu va incepe a se clatina in anim'a omenimei onórea acestui sacramentu, totodata se voru cutrierá si basele prosperitatii tempurane si eterne a genului omenescu; pentru aceea pre acei supusi ai sei, cari cutedia

a vatemá santitatea legaturei casatoriei, si carii convietiuiau afara de barierele casatoriei in concubinatu, i-su-punea piedepseloru de penitentie publice. Se atingu ore apoi in specialitate stim'a cea nemarginita, cu carea s'a aretatu poporulu nostru romanu catra sacramentulu casatoriei in tempurile si asta-di de pia memoria? Au fostu tempuri, de cari-si aducu aminte betranii poporului nostru, — udandu-si fecele loru cele incretite de furtunele vietiei cu lacremile dulceloru reminiscintie, — candu pre calcatorii legatureloru sante a casatoriei si pre tenerii de ambe secsurile, cari vietiuiau in concubinatu, i „quasi“ escomunicau nu numai din sant'a beserica, dar neci comerciu sociale nu intretineau cu astfelu de persone maculate, fora le supuneau judecatiei saboreloru, si dupa impregiurari aspru le pedepsiau.

Ci eata seclulu nostru celu luminatu! pre catu a inaintatu precarier'a civilisatiunei moderne, pre atat'a a repasitu in carier'a credintiei. Standartulu evului nostru porta inscriptiunea: „civilisatiune“; ci dorere ca acesteia nu-i este alaturata: „credinti'a domnediesca“. Seclulu nostru se silesce a aprinde in mintea filoru sei lumin'a desvoltarei intielesuale; dar din anim'a si sufletulu loru lasa se se stinga schintea credintiei domnediesci.

Alimpu Barboloviciu, preotu romanu gr. u.

(finea va urmá.)

Tolerantia si netolerantia.

(urmare.)

Se deschidemu s. scriptura colo unde se afla epistolele santului Ioanu si din epist. I. capu IV. v. 1—3: „Iubitiloru! se nu credeti la totu spiritulu, ci se ispititi spiritele, de sunt de la Domnedieu; ca multi profeti mintiuosi au esitu in lume. Intru acést'a se cunosce spiritulu lui Domnedieu: totu spiritulu, carele marturisesce pre Isusu Christosu, ca a venitu in trupu, de la Domnedieu este; si totu spiritulu, carele nu marturisesce pre Isusu Christosu, ca a venitu in trupu, de la Domnedieu nu este, si acel'a este alui antichristu, de carele ati auditu ca va veni, si acumu inca in lume este.“ Asia ne invetia dara apostolulu iubirei, ca se numimu si se tienemu de antichristu pre celu ce nu marturisesce pre Isusu Christosu ca s'a intrupatu, pre celu ce desparte pre Isusu; a nu marturisi pre Isusu este totu un'a cu a nu tiené invetiatur'a lui intréga, deorace tota doctrin'a lui porta cumu amu dice caracterulu seu domnediescu, fiendu intru adeveru divina, si asia nu póte cine-va se-lu marturisesca pre Isusu, fora ca se-i marturisesca invetiatur'a, si dincontra; asemene discursu curge cu despartirea lui Isusu, fia aceea despartire in privinti'a fientiei lui sante, fia cu respectu la doctrin'a sa domnediesca, si in unulu si in altulu casu antichristu este celu ce desparte, celu ce nu crede si nu padiesce intregu pre Christosu, intréga invetiatur'a sa. Despre ce de s'ar indoí cine-va, avemu cuventele Mantuitoriului „qui amat me, servat mandata mea“; dara avemu chiaru si in epist. acést'a cap. V. v. 3: „Ca acést'a este iubirea lui Domnedieu, ca se padimu mandarile lui, si mandarile lui grele nu sunt.“ Inse intre mandate se tiene si pastrarea invetiaturei seau credintiei intregi. Aici dara nu incape indoela despre intielesulu s. apostolu Ioanu. — Se mai cetimu epistol'a II. v. 9—11: „Totu celu ce calca porunc'a, si nu remane intru invetiatur'a lui Christosu, nu are pre Domnedieu; eara celu ce remane intru invetiatur'a lui Christosu, acel'a si pre Tata-lu si pre Fiulu

are. Oricine va veni la voi, si nu va aduce invetiatur'a acést'a, se nu-lu primiti in casa, si se nu-i dîceti „bucurate“. Că celu ce-i va dice lui bucura-te, se-va face partasiu fapteloru lui celoru rele“.

Din aceste mi-se pare, că svatulu nostru, că se alergămu la apostolulu iubirei pentru tolerantia doctrinala, nu ne folosese delocu, încātu erá mai bine se-lu pestrecemu; că déca elu culcandu-se pe pieptulu Mantuitoriului, iubirea nefinita, nu ne invétia alt'a, decâtu că celu ce nu tiene invetiatur'a lui Christosu, nu e demnu se-i multiamimu, nu cum'va se ne impartesîmu prin aceea fapteloru sale cele rele: apoi cumu vomu poté acceptá, că se ne propuna o tolerantia dupa mod'a de acumu, că se ne fia adica totu atát'a seau doctrin'a lui Christosu, se-au alui Mohamedu, seau a altor'a contraria seau deosebita de a Mantuitoriului? Domniloru! neci cu acést'a apostolu nu ne potemu fericí pe carier'a tolerantiei doctrinale. — Dara inca de vomu cere svatu de la istoria despre pracs'a dulcelui acestui apostolu? Dóra ar fi bine se-i dămu pace cu aceste; ba totusi se vedemu si aceea: „fugiamus ne balneum corruat, in quo Cerinthus est veritatis inimicus“; acestu documentu de tolerantia ni-l'a pastratu s. Ireneu lib. 3. contr. haer. cap. IV. si Eusebiu hist. eccl. lib. 4. cap. 14. — Apoi ce se facemu déca s. Ieronimu de script. eccl. atestédia, că acestu s. apostolu infocatu de iubire si insa-si evangeli'a scrisa de elu o a facutu chiaru rogatu de episcopii Asiëi, că se fia o opusetiune incontr'a lui Cerintu si altoru eretici mai alesu Ebioniti, dupa cumu spune si Tertulianu lib. 3. adv. Marcionem cap. 8. Asia toleranti potemu fi si noi toideun'a, precumu si trebue se fimu.

Apoi de nu ne intielegemu cu apostolii singurateci despre tolerantia, se-i intrebamu pre toti laolalta in faptele apostoliloru. Se deschidemu colo la cap. XIII. fapt. apost. Se dice in loculu citatu, că s. Paulu cu s. Barnab'a sunt alesi de Spiritulu s. se predice evangeli'a lui Christosu; ei dara, că credintiosi chiamarei si ascultatori, si pléca la predicare, si, amblandu mai multe tienuturi, in insul'a Pafu, unde a nimeritu ce-va Evreu cu numele Bariscu seau Elim'a, carele se opunea invetiaturei s. Paulu propusa de acést'a proconsululu Sergiu, ce doriá a audí cuventulu lui Domnedieu. Ascultati acumu cu ce tolerantia lu-agraesce s. apost. in v. 10—11: „O pline de tóta violen'a si de tóta reutatea, fiulu diavolului, contrariulu a tóta dreptatea, nu vei incetá resvretindu căile Domnului cele drepte“. Au nu potea dice respectivulu, că elu are libertate de conscientia, póte tiené si crede si invetiá ce vre, cine póte se-lu oprésca? si Paulu cá apostolulu Mantuitoriului preabunu, induratu, dulce si iubitoriu de ómeni ar trebú se fia cu iubire fratiésca si tolerantia in privinti'a dinsului? Cu adeveratu potea se dica; dara nu i-a ajunsu tempu spre aceea, că s. apostolu se arete, că are dreptu a dice ce a dîsu si a nu fi tolerantu, adause indata: „Si acumu eata man'a Domnului preste tine, si vei fi orbu, nevedindu sórele, pana la o vreme.“ Si ce a dîsu s'a si implinitu. „Si indata a cadíutu peste elu cétia si intunerecu, si amblandu impregiuru cautá povatiutoriu. Eara proconsululu vediendu faptulu, a crediutu mirandu-se de invetiatur'a Domnului“. Acést'a procedura nu se pare a fi prea bunu esemplu de tolerantia si respectare de conscientia libera. Altcumu totu capulu citatu e demnu că se fia perlesu, in carele propunendu-se motivele credibilitatei si apoi credinti'a in D. n. Isusu Christosu, se conchide in v. 39: „Intru acést'a totu celu ce crede se indreptédia“, intielegundu-se, că cine nu crede, nu va fi justificatu, ce siesi se adauge in

v. 40—41: „Vedeti dara, că se nu vina preste voi, ce s'au dîsu prin profeti. Vedeti cei nebagatori de séma, si ve mirati, si pieriti, că lucru lucredu eu in dílele vóstre, lucru, carui'a nu veti crede, de va povestí cine-va voue“.

Eaca dara pracs'a apostoliloru, carea se estinde peste totu in faptele apostoliloru, in cari se vede mai in totu capulu, că se facu disensiuni chiaru pentru ne-toleranti'a altei doctrine. Cugetu dara, că de la s. scriptura dupa cele díse ne potemu luá diu'a buna, si déca vremu tolerantia, se o cercămu airea. Inse unde? Dupa scriptura vine traditiunea, dóra pe campulu acést'a vomu fi mai norocosi. Se ne incercamu.

Incependu in ordu cronologicu ne invétia s. Ignatiu ce se tienemu despre tolerantia: „Fugite divisiones et pravas doctrinas: ubi autem pastores, eodem ut oves sequamini; multi enim lupi etc. verum in vestra concordia non habebunt locum.“ (Incungiurati desbinarile si invetiaturele cele rele: eara unde se afla pastorii, acolo cá oi se-i urmati; căci multi lupi sunt. . . inse in cointielegerea vóstra nu voru avé locu); asemene: „Ne erretis fratres mei: siquis schisma facientem sectatur, regni Dei haereditatem non consequitur. Siquis in aliena sententia ambulat, iste passioni non consentit“. (Se nu gresíti, fratiloru: déca cine-va urmédia celui ce face desbinare, nu este mosceanu imperatiei lui Domnedieu. Déca cine-va se abate la parere streina, acést'a nu crede patimei lui I. Christosu. Euseb. hist. eccl. l. 3. c. 36.)

S. Policarpu dupa istori'a lui Eusebiu l. 4. cap. 14. unde aduce acél'asi istoricu, cumca Marcionu intempnandu pe s. Policarpu in Rom'a la cuventele celui'a: „Agnosce nos“ i-a respunsu: „Agnosco te primogenitum satanae,“ dupa cari cuvente si adauge Eusebiu: „Adeo religiose cavebant apostoli, eorumque discipuli, ne vel sermone semet miscerent cum ullo eorum, qui veritatem adulterabant“. Totu acél'a atátu erá de tolerantu in privinti'a doctrinei contrarie celei adeverate, încātu audiendu pre cutarele vorbindu contrariu strigá: „Deus bone, quae me in tempora reservasti, ut haec sustinerem? Atque statim e loco fugiebat, in quo stans aut sedens eiusmodi sermones audiisset“. Euseb. h. e. l. 5. c. 20.

Santulu Iustinu martirulu in dialog. c. Tryph. n. 35. numesce pre cei de o alta invetiatura lupi invescuti in piei de oi, pseudochristosi, pseudoapostoli, seducatorii credintiosiloru; cari cuvente nu pórtá tipulu tolerantiei.

S. Ireneu asia ne invétia: „Iudicabit autem (Christus) et eos, qui schismata operantur; nulla enim ab eis tanta fieri potest correptio, quanta est schismatis pernicies. Iudicabit autem et omnes eos, qui sunt extra veritatem, idest, qui sunt extra ecclesiam“. (Inse va judecá (Christosu) si pre cei ce facu rupturi (schisme), deórace neci o dogenire a acelor'a nu póte fi atátu de mare, căta este pricoltatea schisme. Va judecá inse si pre toti cei ce sunt afara de adeveru, adica, cei ce sunt afara de beserica). Aici s. parinte vorbesce despre cei ce tienu ori din ce cauza doctrina deosebita de cea adeverata, spunendu, că voru fi judecati de D. n. I. Christosu; nu-i recunósce dara de frati credintiosi, cari aru fi chiamati la aceea si fericire cu cei ce tienu credinti'a seau doctrin'a cea adeverata, si asia nu se aréta tolerantu in privinti'a loru, eschidiendu-i de la promisiunea vietiei eterne.

S. Teofilu lib. 2. ad. Autol. facundu asemenare intre basericele sante, adeverate, respandite prin tóta

lumea si sectele rupte ori din ce cause decâtra baseric'a adevărata, pre aceste secte le dîce nefruptifere, pline de fiere, puse spre pierdiarea navigatoriloru si celoru ce suferu tempestate, conchidiendu: „Ita se habent erroris doctrinae, haereses dico, ad quas qui accedunt omnino pereunt“.

S. Ciprianu de unitate eccl. numesce pre cei contrari: „pestes, bestias, fures, latrones, praedones, lationes. Asserentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem pro obtentu operis, perfidiam sub praetextu fidei, antichristum pro vocabulo Christi, ut dum verisimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrentur. Hoc eo fit, fratres dilectissimi, dum ad veritatis originem non reditur, nec caput quaeritur, nec magistri coelestis doctrina servatur“. Cu acest'a s. parinte ne potemu impacá dara in modulu acest'a, neavendu pentru ce se mai ceremu svatu de tolerantia. — Seau de vremu si mai multu, ne spune totu in cartea citata cá: „Tales etiamsi occisi in confessione nominis fuerint, macula ista (a tiené alta doctrina de cea un'a adevărata) nec sanguine abluitur . . . esse martyr non potest, qui in ecclesia non est, ad regnum pervenire non potest, qui eam, quae regnatura est, dereliquit“.

Se mai audîmu inca pre s. Ireneu cámu intr' acestu modu lib. III. cap. 4. contr. haeres.: „Non oportet adhuc quaerere apud alios veritatem, quam facile est ab ecclesia summere, cum apostoli, quasi in depositarium dives, plenissime in eam contulerint omnia, quae sunt veritatis: uti omnis quicumque velit, summat ex ea potum vitae. Haec est enim vitae introitus; omnes autem reliqui fures sunt et latrones. Propter quod oportet devitare quidem illos, quae autem sunt ecclesiae cum summa diligentia diligere, et apprehendere veritatis traditionem“.

Toti acesti citati sunt parinti asia dîsi apostolici, seau fórte aprópe de tempulu apostoliloru; asia dara doctrin'a desfasiurata in evangelia pana la s. Ciprianu nu se stramuta defeliu, inca nu aflamu tolerantia doctrinala.

Cunoscutu este mai departe opulu renumitu „Comonitoriulu“ lui Vincentiu Lirinensu, carele se pare a tractá tolerantia in tempulu nostru, deórace preste totu opulu si mai alesu in n. 7, 8, 9, 10 ai comonitoriului seu mai tote locurile aduse de noi mai susu le aduce si explica in intielesulu de mai susu. Se audîmu cumu espune loculu s. Paulu: „Quid est quod ait, sed licet nos? Cur non potius sed licet ego? Hoc est: Etiamsi Petrus, etiamsi Andreas, etiamsi Ioannes, etiamsi postremo omnis apostolorum chorus evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus, anathema sit. Tremenda districtio, propter asserendam primae fidei tenacitatem nec sibi, nec caeteris coapostolis pepercisse! Parum est: Etiamsi angelus, inquit, de coelo evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus, anathema sit. Non suffecerat ad custodiam traditae semel fidei, humanae conditionis commemorasse naturam, nisi angelicam excellentiam quoque comprehendisset. Licet nos, inquit, aut angelus de coelo. Non quia sancti coelestique angeli peccare jam possint; sed hoc est quod dicit: Si etiam, inquit, fiat quod non potest fieri, quisquis ille traditam semel fidem mutare tentaverit, anathema sit. Sed haec forsitan perfunctorie praelocutus est, ut humano potius effudit impetu, quam divina ratione decrevit. Absit. Sequitur enim et hoc ipsum ingenti molimine iteratae insinuationis inculcat: Sicut praediximus et nunc iterum dico: siquis vobis evangelizaverit, praeterquam quod accepistis, anathema sit. Non dixit: Siquis vobis

annuntiaverit praeterquam quod accepistis, benedictus sit, laudetur, *recipiatur*; sed anathema sit, inquit, idest separatus, segregatus, exclusus, ne unius ovis dirum contagium innoxium gregem Christi *venenata permixtione* contamineť. — Mi-va fi iertatu, cá adusei pasagiulu acestu lungu, inse fiendu prea acomodatu causei nu potui face se-lu petrecu, cu atátu mai vertosu, cá acestu parinte trairu in seclulu 5. si citandu pe ss. parinti de mainainte ne ajunge in loculu mai multor'a.

Potemu altcumu aduce pre s. Atanasiu, a carui scrieri de ajunsu ne invétia tolerantia doctrinala, dar mai alesu viéti'a lui practica; cine nu scie unde ajunsese tréb'a cu Atanasiu? acolo adica, de toti cei ce nu tienea cu elu, erau dechiarati necatolici.

Cunoscutu este si s. Ioanu Chrisost. atátu din opurile, cátu si din praes'a lui, carele scimu, cá pentru ne-tolerantia mori in esiliu.

S. Epifaniu facú catalogulu ereticiloru, documentu nu prea eclatantu de tolerantia.

S. Ieronimu erá p'ací p'ací se fia lasatu din catalogulu santiloru de Benedictu XIV. cu oca siunea coregerei martirologiului, chiaru pentru cá in scrierile sale erá prea aspru incontr'a celoru de alta doctrina.

Despre s. Augustinu apoi nu avem de ce se facemu amintire, cunoscutu fiendu zelulu si procedur'a aceluia incontr'a Donatistiloru, Pelagianiloru, si altoru deosebite invetiature de beseric'a catolica.

Dr. V. Iutiu.

(capetulu va urmá.)

Epiclesea liturgiiloru grec. si orient., si canonulu consecrarei din mis'a latina.

(urmare.)

Rogatiunea canonulu latinu „supplices te rogamus“ cere, cá darurile jerfei se se primésca intr'unu altariu ce s'ar fi aflandu in ceriu dinaintea faței maiestătei domnediesci (jube haec perferri, in sublime altare tuum in conspectu divinae maiestatis tuae). Cu acést'a cerere liturgi'a Romei nu stá singurita, ci si liturgiele ss. Iacobi, Vasiliu, Ioanu g. d. a., Marcu, atátu inainte cátu si dupa consacrare eara si eara se intorcu la rogatiunea: cá Domnedieu se primésca darurile jerfei intru santulu, celu mai presusu de ceriuri si intielegatoriulu seu altariu (*ἄγιον, ὑπερουράνιον, νοερόν, πνευματικόν θυσιαστήριον*), cáscandu aru vre se-i dee rogatiunei aceste o insemnatate desclinita. Ací se sternesce dara de sine intrebarea, cá óre ce póte se se intieléga sub acelu „altare sublime“? Ce si care e obiectulu lui „perferri“? Deci in fine ce intielesu are verbulu „perferri“?

a) Despre unu altariu cerescu scie atátu asiediu-mentulu vechiu cátu si celu nou. Doi profeti mari ne-reportédia despre elu. Isai'a (6, 6) vede intr'o vedenia, cumu iea unu serafimu depre altariulu din ceriu unu carbune aprinsu, cu care atingundu busele lui Isai'a, lusanțiesce astfeliu spre deregatori'a profetica; Ioanu (apocal. 8, 3—5) vede altariulu de auru, la care pasîndu unu angeru iea din temiariulu de auru rugele santiloru, adica ale crestiniloru, spre a-le oferí cá mirésma placuta lui Domnedieu. S. Ireneu mergundu mai departe dîce, cá nu numai rogatiunile, ci si jerfele eucharistice ale credintiosiloru se inaltia la acelu altariu, despre alu carui intielesu misticu si sublimu ne invétia Origene

(Homil. in Levit. IX. 5. 8. 9.). Cu referinția la ideele ioaneice (I. Ioan. 2, 1.) și pauline (Evr. 9, 11. urm.) despre arhieruul evreescu, care în diu'a propitiatiunei intră odată într'unu anu în sant'a santeloru, Origene ne aréta pre Christosu arhieruul nostru celu adevératu, carele invescutu cu santulu seu vestmentu arhierescu alu trupului seu, v. s. d. a rescumpararei facute în trupu omenescu, s'a suitu în santuariulu ceriului, pentru cá acolo cá paracletulu și advocatulu in paciurei se se intrepuna la Parintele pentru genulu omenescu pana la capetulu vécului; acolo ascépta dinsulu dupa rogatiunile, faptele cele bune și jerfele eucharistice ale credintiosiloru spre a-le aduce Tata-lui cá miroసు cu buna mirésma; eara la acést'a angerii facu sierbitiu numai de a dou'a mana, asia cátu ei numai midlocitu prin acestu singuru arhieru (*διὰ τοῦ μόνου ἀρχιερέως*) aducu rogatiunile nóstre inaintea tronului divinitatiei. Asiadara la Origene altariulu cerescu devine unu simbolu a lui Christosu midlocitoriulu nostru la Tata-lu, și prin urmare unu altariu într'adeveru intielegatoriu, santu și ratiunalu. În acestu intielesu díce și s. Augustinu (serm. 351. n. 7. de poenit.): „Ad illud autem altare, quo praecursor pro nobis introiit Iesus, nullus eorum accedere poterit, de quibus dixit apostolus: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt . . . Qui enim noluit humiliari ut exaltaretur, cum exaltari voluerit, deicietur et in aeternum sejungetur, quisquis hoc tempore per merita obedientiae et per satisfactionem non sibi providit locum *in corpore sacerdotis*.“ Acést'a simbolizare a lui Christosu și a arhieriei lui eterne deveni fórte usitata la ss. parinti (cfr. Greg. Nas., orat. 45. — Epif., haeres. 55. n. 5. — Dionis. areop., de eccles. hierarch. cap. 4. §. 12.); ba nici santiunarea besericésca nu-i lipsesce, deórace dupa pontificalulu seu arhieraticulu romanu la ordinarea subdiaconului episcopulu asia instruédia pre ordinandu: „Altare quidem s. ecclesiae ipse est Christus, teste Ioanne, qui in apocalypsi sua altare aureum se vidisse perhibet, stans ante thronum, in quo et per quem oblationes fidelium Deo patri consecrantur“.

b) Ci déca altariulu liturgiiloru spiritualu și intielegatoriu precumu vediumu nu e altulu, decátu insuși Christosu arhieruul și deodata sacrificiulu nostru porurea propitiatoriu și presinte inaintea fației Tata-lui, dificultatile tectului rogatiunei de sub disputa intreitu se inmultiescu; cáci o transferire a daruriloru transubstantiate, adica a trupului și sangelui lui Christosu arhieruului nostru presinte pre altariu, la Christosu arhieruul nostru presinte în ceriu se pare unu lucru cu nepotintia, ba, dupa cumu o spune verde Bellarmin, în gradulu supremu necalitu. Nici nu se póte díce, cá aceea rogatiune dóra ar vre se insemne identitatea arhieruului nostru presinte în sacramentu cu arhieruul nostru presinte în ceriu, ori dóra straportarea speciiloru sacramentali în ceriu. Deci déca nu póte fi trupulu și sangele lui I. Ch., care e dara obieptulu lui „perferri“? Aici inaintea de tóte trebue se ne-aducemu denou aminte, cá întregu canonulu consacrariei formédia o singura rogatiune organica, în care, precumu s'a dísu, dupa anamnese urmédia anafór'a „offerimus praeclarae majestati tuae“: dara ce? „Ale tale dintru ale tale“, „de tuis donis ac datis hostiam puram, sanctam, immaculatam“, despre carea inse se adauge esplicativu, cá ar fi „*panis sanctus vitae aeternae et calix salutis perpetuae*“, asia cátu aici obieptulu jerfei nu se desémna într'atát'a dupa pretiulu lui internu (hostia pura etc.), cátu mai vertosu

dupa fenomenulu lui esternu (panis, calix); dreptu-ce obieptulu verbului desu citatu „perferri“ nu e altulu decátu elementele naturali ale paniei și vinului. Spre demustrarea acestei'a cartea nóstra eara-si recurge la liturgiele celealalte, a caroru consunantia și armonia în partea acést'a cea mai esintiala a liturgiei cu dreptu cuventu se pretinde, și dintre cari liturgi'a invetiaceului lui san-Pietru în loculu din întrebare oferese „*ἄρτους τούτους καὶ τὰ ποτήρια ταῦτα*“; totu asemenea liturgi'a constitutiuniloru apostolice și a santului Iacobi, care din urma incolea aduce seu oferese „jerfa infricosiata și fora de sange“, întrebuintiédia inse totu aceste epitete inca în rogatiunile ofertoriali de dinainte de consacrare, dar apoi în loculu din disputa alu canonului se scobóra ear la „darurile paniei și potirului puse inainte“ cerendu pentru dinsele consacrarie; nu altfelu și liturgi'a s. Vasiliu scie numai despre „cele în loculu (*ἀντίτυπα*) s. trupului și sangelui lui Christosu“, preste cari se chiama poterea consacratória a Spiritului s.; asiderea vorbescu liturgiele occidentali în loculu laudatu parte numai despre „munera“, „holocausta panis ac vini“, parte despre „munera corporis et sanguinis“, „hostia placationis“, ba și „corpus et sanguis“, și „Christus“; dara fia oricátu de tare seu nu fia delocu accentuarea jerfei testamentului nou, în tóte urmédia epiclesea seu rogatiunea pentru consacrarie. Deunde resulta și aceea, cá numirile „hostia sancta etc“ în estu locu alu canonului sunt a se privi de atari prolepse, de cari se incepu inca la asia-numitulu ofertoriu și se intindu pana în anim'a liturgiei, asia cátu anafór'a sea proaducerea de dupa consacrarie în privinti'a acést'a e identica cu ceea a ofertoriului latinu seu cu a proscomidei grecesci; d. e. liturgi'a coptica a s. Vasiliu se róga la proscomida: „Ostende faciem tuam super hunc panem et super hunc calicem, quos super mensam hanc tuam sacerdotalem posuimus; benedic eos, sanctifica eos et consecra eos: transfer eos, ita ut panis fiat corpus etc.“

c) Dupa cele de pana acumu disputate cu usiorintia se póte statorí intielesulu verbului „perferri“, invederatu fiendu, cá acel'a nu póte avé altu sensu decumu are în liturgi'a s. Iacobi, unde într'o rogatiune ofertoriala preotulu se róga, cá „Domnulu primindu jerf'a nóstra în s. și celu mai presusu de ceriuri și intielegatoriulu seu altariu se ne tramita nóue pentru ea (*ἀντικατάπεμψον*) charulu preasantului Spiritu și se faca, cá proaducerea nóstra se devina santíta în Spiritulu s.“; prin urmare sensulu unei rogari pentru primirea seu straportarea elementelor paniei și vinului în acelu altariu sublimu (I. Christosu), numai cátu nu o transferire seu primire vediuta și esterna, ci interna și nevediuta, o transferire a substantiei elementelor în sant'a omenime v. s. d. în trupulu și sangele lui Christosu, scurtu, „perferri“ cuprinde în sine o cerere pentru consacrarie seu santíre.

Inse nu e óre esplicarea acést'a gresíta? Nu se basédia cum'va singuru pre vreo retacire tóte aceste cercetari de pana aci, cari ne dusera la unu resultatu asia de nemaiaudítu? Intrebarile aceste le-intempina comentarii cei vechi ai misei latine, alu caroru síru lungu fiane iertatu se-lu pestrecemu, deórace graiulu loru celu chiaru și asia nu ne lasa nici cea mai mica indoéla despre adevératatea resultatului espusu. Sierbésca totusi în chipu de exemplu doi: diaconulu din Leodiú Algeru († 1131 o 1151), și episcopulu de Mende Guil. Durandu († 1296). Celu d'antáiu în tractatulu „de sacrif. missae“ díce între altele: „Supplex interea presbyter

orat Dominum, ut haec jubeat perferri per manus sancti angeli in sublime altare suum, ut sit evidens, in illa hora sacramentum, illum panem dominico corpori et eidem unius communionem substantiae cooptari. Cel'altatu in „Rationale divinarum officiorum“ are: „Iube haec scilicet panem et vinum perferri, i. e. transmutari, in sublime altare tuum, i. e. in corpus et sanguinem filii tui, super choros angelorum exaltari, quia corpus Domini dictum est altare juxta illud: altare de terra facietis mihi, per manus angeli tui, i. e. per ministerium sacerdotis; non enim secundum Augustinum deponit ob aliud illic deferenda, nisi ut intelligatur, quod illa fiant i. e. transsubstantientur in eo sacerdotio, i. e. in ejus ministerio, virtute Spiritus sancti“. — Preste capu se intaresce adevurulu celoru premise prin demonstrarea, cumca sub „santulu angeru“ din desu citatulu canonu de consacrare latinu nu se pôte intielege nici vreunu spiritu angerescu creatu, carui'a nu-i competiesce potestatea de a consacrá; dar nici „angerulu de mare svatu“ de la Iesai'a 9, 6. seau „angerulu legaturei“ de la Malach. 3, 1., adica I. Christosu, cáci atunci între „altariulu sublimu“ si între „santulu angeru“ s'ar statorí o tautologia nelogica si nesuferita. Cine e dreptu-aceea acelu „santu angeru“? Nu altulu decâtu a trei'a fačia domnedieésca, amesuratu credintiei constante a besericeii, carea totdeun'a a tienutu si tiene, cá consacrarea eucharistica e o fapta creatória a Spiritului s. Si intr'adeveru in formulariele liturgiei vechie spanice si mosarabe in locu de „angerulu s.“ nu odata se pune „Spiritulu s.“; eara la ronduél'a santírei apei de botediu in ritualele cele vechi, nu numai spanice si galicane ci si latine, asístiderea in loculu Spiritului s. demulterior se afla „angerulu s.“ seau se adauge órecumu cá unu epitetu dupa Spiritulu s. („Benedic Domine Deus noster hanc creaturam aquae, et descendat super eam virtus tua: desuper infunde Spiritum tuum sanctum paraclitum, Angelum veritatis, ut qui etc.“ Missal. Gothic.), precandu totusi e fapta nerestornabila, cá beserice'a intréga atátu a resaritului cátu si a apusului porurea pre Spiritulu s. Pa invocatu preste ape, cá acest'asi se le santiésca si se le dee poterea regenerarei. Ci nu ne lipsescu nici adevurintie de ale santiloru parinti, din cari se vedesce, cumca in limb'a cea santa a besericeii antice a trei'a persóna in s. Treime se chiamá si angeru; ajungu a citá pre uniculu s. Isidoru de Sevil., carele (in Orig. lib. VII. cap. 3. de Spir. s.) díce: „Spiritus s. ex opere etiam angelus intelligitur; dictum est enim de illo: et quae ventura sunt, annuntiabit vobis; et utique angelus graece, latine nuntius interpretatur. Unde et duo angeli apparuerunt Loth, in quibus Dominus singulariter appellatur, quod intelligimus Filium et Spiritum s., nam Pater nunquam legitur missus“.

Preurma câte tóte pana acumu aretate si demstrate se incoronédia prin ritulu specialu, de care e urmata si epiclesea gréca, si cunoscut'a rogatiune „supplices“ din mis'a latina. Cáci precumu preotului resariténu i-demanda rubricile liturgice, cá epiclesea seau chiamarea Spiritului santu se o faca cu trupulu plecata si inchinandu-se, ear dupa aceea indreptandu-se se binecuvente santele daruri, si acést'a in tóte liturgiele orientului fora esceptiune: chiaru asia si rubricile misei latine prescriu, cá preotulu partea antáia a rogatiunei „supplices te rogamus“ se o díca fiendu cu trupulu aduncu plecatu (profunde inclinatus), apoi ajungundu la partea a dóu'a „ut quotquot“ se se redice, pentru cá la cuventele „corpus et sanguinem“ se binecuvente santele daruri prin semnulu crucei, care ritu pap'a

Benedictu XIV. lu-numesce stravechiu. Asiadara in privintí'a rituala nu altcumu cá in cea tecstuala eara-si consunantia de miratu între liturgie! ceea ce nici cá se pôte altcumu, fiendu cá beserice'a nu lucra altmintrea decumu vorbesce. Déca ea, dupa consacrarea indeplinita prin cuventele institutiunali, totusi mai pôte se se roge in epiclese pentru consacrare si se intrebuintiedie despre sacramentu cuventele „pane si vinu“ si „cele in loculu trupului si sangelui“: togm'a asia pôte se si binecuvente; dar prin ast'a nicicácátu nu binecuventa pre Christosu, fora donurile panei si a vinului, pentru a caroru santíre se róga.

Si cu acést'a sosiramu la partea a dóu'a a opului. —

Néga óre epiclesea seau ba poterea consecratoria a cuventelor domnesei? si déca nu, ce scopu si indreptatíre pôte avé in liturgia o rogatiune, carea poterea consacrarei nu o cuprinde in sine si totusi cu atát'a energia se pare a tientí cátra aceea? — Mainainte inse de a respunde deadreptulu la aceste intrebatiuni, se vedemu diferitele incercari scientifice mai de capetenia de a esplicá epiclesea si a o impacá cu conscientí'a besericeii despre poterea cuventelor consacratórie. Acele se potu in dóue clase impartí: unii adica stetera prelanga convingerea, cá epiclesea cere consacrarea darurilor sacrificiali; altii eara-si, intorcundu sentintí'a din urma a epiclesei si punendu-o in frunte, se nevoira a afirmá, cá epiclesea se róga de fruptulu sacramentului.

Sírlu cestoru din urma-lu deschide teologulu papalu din conciliulu florentinu, Ioanu Turrecremata, carele traducundu si referindu cererea din epiclese la corpulu celu misticu a lui Christosu, se crediú indreptatítu la urmatóri'a esplicare: „Si fá panea acést'a, adica pre credintiosii crestini, intipuiti prin acést'a pane, a se intrupá si uní cu santu trupulu teu si a inviá prin Spiritulu teu“. — La parerea lui Turrecremata se alaturara multi din teologii mai tardii, între cari Bellarmin asemenea esplica epiclesea, cu puçine modificari neesentiali, despre efectulu nutririi spirituale. — Earu Scipione Maffei, semtiendu prea bine pondulu partiei prime din epiclese, refuge la o desclinita interpunctiune de parentese: „Si fá adica panea acést'a (santu trupulu Christosului teu), eara ce e in pocharulu acést'a (onoratu sangele Christosului teu), cá se fia celoru ce se voru cuminecá scl“; prin aceste parentese vre a stabili estu intielesu: „Si fá, cá panea acést'a (care e santu trupulu Christosului teu), eara pocharulu acést'a (care e honoratu sangele Christosului teu), se fia celoru scl.“ De verbulu „prefacundu-le“ se mantuia fora multa migaéla citindu in tecstulu grecescu aoristulu μεταβαλόν (pre cari le-ai prefacutu, seau prefacute fiendu prin Spiritulu teu celu s.) in locu de presintele μεταβάλλων. Firesce cá ast'a mai multu e o corumpere decâtu esplicare a tecstului.

Intre cei ce tienu, cá epiclesea cere consacrarea, si pre acést'a presupunere si basa se straduescu a o aduce in conviersuire cu actulu consacrarei, celu mai vechiu e Besarionu. Elu argumentédia astfelu: Precumu Fiulu dupa svatulu Parintelui si prin vointí'a Spiritului s. a luatu trupu din preasant'a Vergura: asia creédia aceeasi Treime estu trupu alu altariului, prefacundu Spiritulu s. substantí'a panei si a vinului in substantí'a trupului si a sangelui lui I. Christosu. Acestu adevuru va beserice'a selu predice credintiosiloru sei prin invocarile acusi a Tatalui acusi a Spiritului s. atátu inainte cátu si dupa con-

sacrare. Epiclesea si cuventele domnesci „acést'a e trupulu mieu scl. „propriaminte unulu si acel'asi lucru-lu respica si unulu si acel'asi lucru-lu operédia si inca intr'una si aceasi clipita, ceea ce, déca omului i-ar fi cu potintia, preotulu inca intr'unu momentu ar trebui se le rostésca amendóue. Persónele domnediesci incolea si fora epiclese operédia indata la cuventele si prin cuventele lui Christosu; dara preotulu semte totusi lips'a de a aretá poporului prin invocare presinti'a Trinitatiei in Spiritulu santu. Asiadara epiclesea e de a se judecá astfeliu, cásicandu ea s'ar rostí in unulu si acel'asi momentu si deodata cu vorbele domnesci. — Acést'a deslucire o afla Goar cu totului indestulitória pentru delaturarea dificultatiloru; dreptu-ce nu dá mare insemnatate parerei sale proprie despre o „transmutare morala“ a sacramentului fiscesce dej'a transmutatu. — Touttée pornesce de la eficacitatea, ce trebue se o aiba totdeun'a si tóte rogatiunile besericeí cá a unei locutienutórie a lui Christosu. Astfeliu si la liturgia, díce, beseric'a recitédia prin gur'a preotului seu cuventele lui Christosu, prin cari se operédia si efectuesce minunea prefaceri, si-si rostesce totodata si dorinti'a, cá Christosu se se indure a-si impliní promisiunea. Aste dóue lucruri nepotendu-le dins'a esprime deodata, e silita a-le despartí tempuralminte, fiendu altmintrea in sine totu un'a ori va respicá dorinti'a sa inainte de cuventele lui Christosu, ori dupa; se pare inse totusi mai cuviintiosu, cá dorinti'a sa cuprinsa in epiclese cá „causa impetrans“ se o premita cuventeloru institutiunali cá „casa efficiens.“ — Dara mai tare decátu toti intonédia epiclesea Le-Brun, carele gasesce intr' ins'a intentiunea besericeí necesaria spre consacrare, fora care intentiune cuventele domnesci aru trebui se ne para unu simplu referatu istoricu. — Cardinalulu Orsi apoi desvólta num'a mai departe opiniunea lui Besarionu; eara in tempulu mai nou Henke (Die kath. Lehre über die Consecrationsworte) impreuna cu esplicatiunea lui Orsi pre ceea a lui Le-Brun despre intentiune, prin care cuventele institutiunali cápeta caracterulu de rogatiuni mistice si care, desí nu e lipsa neaperata se se rostésca, totusi preotulu in precugetarea pusetiunei sale se semte misícatu a-o respicá, mai alesu si pentru poporulu credintiosu, spre a-i dá acestuí'a prin aceea se precépa tóta marimea minunei, ce se indeplinesce, si asia a-lu sterní spre semtamente de bucuria si multiamita càtra Domnedieu.

Tóte aceste si asemeni esplicari inse puçinu ne multiamescu. Pentru-cà déca epiclesea are se fia espre siunea formala a intentiunei, vine intrebarea, cà de ce nu stá ea inainte de cuventele consacratórie? Se taceu despre aceea, cà intentiunea are intr'atat'a mesura caracterulu unui actu privatu alu preotului, incátu beseric'a respicarea si manifestarea intentiunei prin cuvente pana in diu'a de asta-di la nici unu actu liturgicu nu a poffitu-o si nu-o poftesce. Mai incolo de ni-se díce, cà epiclesea are se descópera credintiosiloru presinti gratiós'a activitate a domnediescei Treimi in Spiritulu s., atunci nu precepemu, de ce nu se rostesce aceea cu viersu inaltu? Apoi in esplicatiunea lui Touttée remane eara-si loculu si pusetiunca epiclesei dupa cuventele de consacrare o enigma nedeslegata; si aceasi se póte díce si despre a lui Besarionu, macarca ideele si conceptele lui despre acestu obieptu sunt dintre tóte inca cele mai nimerite.

Ací amu stá dara se ne apucámu deadreptulu de descurcarea si lamurirea problemei propuse; ne cauta inse antáiu se mai atingemu câtu de prescurtu inca dóue momente: unulu la parere inimicu, cel'alaltu ami-

cu epiclesei; unulu despre credinti'a besericeí in pote-rea consacratória a cuventeloru institutiunali, cel'alaltu despre credinti'a aceleiasi beserice in activitatea consacratória a Spiritului santu.

(finea va urmá.)

Protopapadichi'a lui P. Maioru.

(urmare.)

§. 4.

Se desléga indoél'a cea d'antáiu, carea se pune asupr'a acestor'a.

Asupr'a acestor'a pare cà se improtivesce canonulu 10 a saborului de la Antiochi'a celu mai susu pomenitu, carele intregu acf-lu seriemu. „Cei ce sunt — díce — in sate seau in tienuturi si se chiama chorepiscopi, macaru de au si luatú punerea maniloru episcopului, s'au parutu santului saboru, cá se-si scia mesur'a sa, si se oarmuéscá besericele cele supuse sîe, si cu portarea de grigia si indreptarea acelor'a se fia indestulati, si se puna ceteti (lectori), ipodiacoani si esorcisti, si acést'a se le-ajunga; eara preotu au diaconu se nu andresnéscá a chirotoní fora de episcopulu cetatiei, caruí'a si elu si tienutulu este supusu. Eará carele va andresní a calcá cele otarite: si elu se se lipsésca de cinstea, care o are; eara chorepiscopulu se se faca de episcopulu cetatei, caruí'a este supusu“. Deunde se vede, cà chorepiscopii avea punerea maniloru episcopului, adica avea chirotonia episcopésca, si se vede cà in sine avea putere de a chirotoní diaconi si preoti, numai câtu nu fora de scirea si vointi'a episcopului cetatei, caruí'a erau supusi; urmédia dara, cà chorepiscopii nu erau numai preoti, ci adevirati episcopi.

Respundemu: cumca toti chorepiscopii avea punerea maniloru episcopului, nicecumu nu urmédia din canonulu acest'a. Cà cu puçina numai luare-aminte de vei cetí inceputulu canonului acestuí'a, vei precepe indata-si, cà intielesulu lui nu este altulu, fora cà cei ce se chiamau chorepiscopi, togm'a de au si luatú cum'va punerea maniloru episcopului, se-si scia mesur'a sa. Deunde necumu se urmedie, cumca toti chorepiscopii avea punerea maniloru episcopului; ci aievea aterna, cumca chorepiscopii din firea sa nu avea punerea maniloru episcopului, si numai prin osebita intemplare luara unii acést'a. Si nice nu tagaduimu noi, cumca unii dintre chorepiscopi nu aru fi fostu adevirati episcopi; inse nu pentru-cà erau chorepiscopi, ci pentru-cà mainainte de a vení la chorepiscopia fusese chirotoniti episcopi, si nepotendu apoi prin órece intemplare a se folosi cu episcopi'a si a lucrá in besericele sale cele ce sunt ale episcopiei, suptu alti episcopi se faceau chorepiscopi. Asia déca se intorcea dintre Catari vreunu episcopu càtra beseric'a cea pravoslavnicá, acolo, unde erá altu episcopu pravoslavnicu in locu, pentru-cá se nu fia doi episcopi intr'o cetate, canonulu 8. a saborului de la Nice'a poruncesce, cá acel'a, macarca este chirotonitu episcopu, loculu chorepiscopului se tiena. „Cei ce se chiama — díce — pre sine Catari, adica curati, déca se intorcu la beseric'a cea catolicésca si apostolicésca, saborulu mare a judecatu, cá fiendu chirotoniti se remana in cleru, numai mai antáiu cu scrisóre se marturisésca, cumca tóte ronduelele santei catolicesci si apostolicesci beserice le voru primí si le voru tiené, adica, cumca cu cei a dóu'a óra casatoriti se voru inpartási, si cu cei ce in góna au cadíutu, caror'a s'a otaritu vreme de pocaintia. Dreptu-aceea in locurile acele, unde nu sunt alti clerici, ori in sate ori in orasie se-si tiena trépt'a, carea o au; eara de va vení cine-va din Catari la vreunu locu, unde este episcopu seau preotu catolicu, fora de nici o indoéla catolicului se cuvine vrednici'a episcopésca, si celu se numesce la Catari episcopu, cinstea preotului va avé, de nucum'va episcopulu celu catolicescu va voi a-i dá lui numé de episcopu; eara de nu

va voi a-i dá lui nume de episcopu, va dá lui locul chorepiscopului seau a preotului, cá si elu între clerici nu numai numele ci si slugib'a se aiba, si într'o cetate se nu fia doi episcopi". La acel'asi locu se intemplá a scadá si episcopii acei pravoslavnic, pre cari nu-i primia poporul, seau pentru góna au pentru alt'a asemenea pricina nu potea se se bage seau se remana la besericele sale, pre cari i-au numitu Grecii *σχολεύς*, la noi unulu cá acel'a episcopu seau preotu se dice „vacantu“, adica fora inoria. (Vedi pre Socrate istoriculu grecescu la cartea a 4. a istoriei cei besericesci, capu 7; si canonulu 16 a saborului de la Antiochi'a in isvodulu celu grecescu.) Deci numai despre acesti'a, carii mai-nainte de a veni cu intemplare la slugib'a chorepiscopiei au fostu chirotoniti episcopi, graesce canonulu 10 a saborului de la Antiochi'a cumca au luat punerea maniloru episcopului, eara nu despre toti chorepiscopii, cá candu firea chorepiscopiei are fi, cá totu chorepiscopulu se fia episcopu. Deunde se cade a face osebire între chorepiscopu si între slugib'a chorepiscopésca seau între chorepiscopia. Chorepiscopi'a nu este episcopia: eara episcopulu póte se fia chorepiscopu; adica chorepiscopi'a este slugiba seau deregutoria, carea se póte dá si preotului si episcopului.

§. 5.

Se desface a dóu'a indoéla.

Santulu Atanasiu in apologi'a 2. vorbindu despre chirotoni'a lui Ischir'a, pre carele Eusebianii-lu facura episcopu in tienstulu Marcotisu, dice cá Marcotisu este tienstulu Alesandriei si tóte besericele tienstului acelui'a sunt supuse episcopului Alesandriei, nici nu au fostu acolo niciodinióra nici episcopu nici chorepiscopu, ci numai preoti. „Marcotisu este — dice — tienstulu Alesandriei, in care nu a fostu niciodinióra episcopu seau chorepiscopu, ci tóte besericele tienstului acelui'a episcopului Alesandriei sunt supuse. Eará preotii fiascecarele au satele sale fórte mari, cari cá la diece sunt cu numerulu, inca mai multe“. De vreme dara ce dice, cá in tienstulu Marcotisu nu au fostu chorepiscopu ci numai preoti, chiaru face osebire între chorepiscopi si între preoti; deunde urmédia, cá chorepiscopii n'au fostu preoti ci episcopi.

Respundemu: adeveratu, din cuventele marelui Atanasiu urmédia a fi osebire între chorepiscopi si între preoti; dara nice cátu-i negru sub unghia nu este in cuventele santului Atanasiu, de unde se poti culege, cumca acést'a osebire se tiene despre chirotonia. Ci chorepiscopulu se osebesce de preoti numai cumu se osebesce celu mai mare de supusii sei: un'a este chirotoni'a chorepiscopului cu a preotiloru, dara poterea seau poruno'a este mai mare, cáci-cá chorepiscopulu poruncesce preotiloru, precumu metropolitulu o chirotonia are cu episcopii cei din eparchi'a lui, dara mai mare este decâtu episcopii si poruncesce loru. Deci chorepiscopulu este in midilocu între episcopi si între preoti: un'a cu preotii, încátu-i despre chirotonia; osebitu, încátu are preste dinstii potere episcopésca in locul episcopului, si este viceepiscopu, precumu mai diosu vomu vedé.

§. 6.

Se descurca a trei'a indoéla.

Canonulu 2. a saborului de la Calcedonu dice: „Episcopulu, carele va face chirotonia pe bani si va vende darulu, celu ce nu se póte vende, si pentru bani va chirotoni episcopu, seau chorepiscopu, seau preotu, seau diaconu, seau pre cine-va din cei ce se numera in cleru, seau pentru bani va pune economu, seau apertoriu, seau paramonariu, seau macaru pre cine din cei ce se cuprindu in canonu, pentru urita dobenda; celu ce se va dovedí cá a ispititu acést'a: se fia in primesidia a-si pierde trépt'a sa, si celu chirotonitu din chirotoni'a, carea cá o marfa o-a cumparatu, nemica se nu se ajute, ci se fia strainu de vrednici'a seau de grigi'a, carea in bani o a dobenditu. Eará de se va aretá cine-va midilocitoriu in nesece lucruri asia urite si necuvióse, si acést'a, de

va fi clericu, se cadia din trépt'a sa, ear de va fi mirénu seau calugaru, se se aforisésca“. In canonulu acést'a, facundu-se osebire între chirotonia si între diregutoria seau slugiba, se proclietiesce vendiarea seau negociatori'a acestor'a, si antáiu vendiarea chirotoniei, pentru cá aceea este mai uritu, apoi a diregutoriei. Antáiu treptele chirotoniei asia se numera: „carele pentru bani va chirotoni episcopu, seau chorepiscopu, seau preotu, seau diaconu“; dupa aceea preste totu se graesce despre treptele cele mai mici: „seau pre cine-va din cei ce se numera in cleru“; mai preurma vine la diregutorie: „seau pentru bani va pune economu, seau apertoriu, seau paramonariu, seau macaru pre cine din cei ce se cuprindu in canonu“. Deci de nu ar fi chorepiscopulu cu chirotoni'a episcopu, ci numai cu poterea, cu slugib'a, cu grigi'a mai mare decâtu preotii, nu l'ar numerá canonulu osebitu de preoti între cei ce se chirotonescu, ci l'ar socoti între deregatorie.

Respundemu: precumu tu dovedesci, cá de nu ar fi chorepiscopulu cu chirotoni'a episcopu, nu l'ar numerá canonulu osebitu de preoti între cei ce se chirotonescu: intru acel'asi chipu si cu acecasi cadintia potiu cu intórce doved'a asupr'a ta si a dice: de ar fi chorepiscopulu cu chirotoni'a episcopu, nu l'ar numerá canonulu osebitu de episcopi între cei ce se chirotonescu; cá antáiu se numera episcopulu, apoi chorepiscopulu, dupa aceea preotulu între cei ce se chirotonescu. Dintru carea a canonului socotéla s'ar vedé a urmá, cá chorepiscopulu cu chirotoni'a nici nu a fostu preotu, nici episcopu, ci mai micu de episcopu si mai mare de preotu. Ci, a fi vreo trépta de tain'a chirotoniei între episcopu si între preotu, nicicum nu crede beserica cea pravoslavnică. Ba inca, precumu mai susu la §. 2. amu aieptatu si mai diosu vomu vedí, in vécurile cele dintru inceputu nici n'au fostu in beserica chorepiscopi, ci numai dupa-ce s'a latitu tare credinti'a lui Christosu si a crescutu beserica, apoi s'a ronduitu de la beserica acést'a vrednicia. Deci altulu este intielesulu canonului acestui'a.

Osendesce adica canonulu acést'a a dá pe bani cele besericesci, între cari unele sunt preste lucruri duchovnicesci, cumu este episcopi'a, chorepiscopi'a etc.; altele numai preste lucruri vremelnice, cumu este economi'a etc. Deunde cuventulu acel'a a *chirotoni* nu insemnédia numai darea tainei chirotoniei si punerea maniloru, ci si darea poterei cei duchovnicesci, carea si osebitu de tain'a chirotoniei, si fara punerea maniloru se póte dá. Deunde a chirotoni chorepiscopu, nu insemnédia alt'a, fara a dá cui-va potere duchovnicésca preste preoti si preste beserice. Intarescu-se acestea si cu aceea, cá aici se dice a se chirotoni si cei mai diosu de diaconi, cumu sunt ipodiaconii etc. Si acei'a a se chirotoni seau a li-se pune manile n'a fostu mai demultu obicei, precumu mai diosu vomu adeveri. Candu dara dice canonulu 2. a saborului de la Calcedonu, cá chorepiscopii se chirotonescu, nu poti de acolo resumá, cá chorepiscopiloru li-se pune manile spre chorepiscopia, si li-se dá chirotonia osebita de a preotiloru. Eará cu tóte acestea de vei stá mortisiu prelanga intielesulu acel'a, cumca in canonulu 2 a saborului de la Calcedonu a chirotoni insemnédia num'a a pune manele, eara nu si a dá numai potere duchovnicésca fora de punerea maniloru, voi respunde: cá au se dá pe vremea saborului de la Calcedonu slugib'a si diregutori'a cea chorepiscopésca prin punerea maniloru, precumu intr' unu tardiu s'a luat a se da egumeni'a cu punerea maniloru, despre care pomenesce canonulu 14 a saborului a sieptea a tóta lumca, cu carea in rondulu tainei chirotoniei nicicum nu se cápeta mai mare trépta de preotia; au chorepiscopi'a pe vremea saborului de la Calcedonu se dá odata cu preotia, precumu episcopulu cetatii, carea este metropola in eparchia, candu se chirotonesce episcopu deodata se face si metropolitu, si macarca numai episcopi'a se dá cu punerea maniloru, totusi fiendu-cá acestei episcopie este impreunata metropoli'a, se dice cá s'a chirotonitu metropolitu. Deci si chorepiscopi'a de se va vá odata cu preotia, macarca se punu manile de la episcopu spre preotia numai, totusi cu dreptulu se póte dice, cá s'a chirotonitu chorepiscopu.

§. 7.

Se resipesc a patr'a indoéla.

Canonulu 13 a saborului de la Ancir'a dîce: „cumca chorepiscopiloru nu le este slobodu se chirotonésca preoti seau dîaconi, ci nici preotiloru cetatiei fora de carte de la episcopu nu le este slobodu in parochia straina.“ Deunde urmédia, cà chorepiscopii, déca le-va dá episcopulu slobodienia si carte, potu chirotoní dîaconi si preoti. De potu chorepiscopii chirotoní cu cartea episcopului dîaconi si preoti: asiadara chorepiscopii dupa firea sa si in sine au putere de a chirotoní dîaconi si preoti, numai cátu nu sunt volnici cu aceea a lucrá fora de voi'a episcopului cetatei, carui'a sunt supusi; precumu de ar fí in vreo eparchia obiceiui, cá episcopiloru se nu le fia slobodu a chirotoní dîaconi seau preoti fora de seirea metropolitului. Ci carii au in sine si dupa firea sa acea putere, nu este indoéla cumca sunt adeverati episcopi cu chirotoni'a. Chorepiscopii dara au fostu cu chirotoni'a episcopi.

Respundemu: de urmédia din canonulu acest'a, cà chorepiscopii, de le-va dá carte episcopulu, potu chirotoní dîaconi si preoti; atunci'a urmédia, cà si preotii potu chirotoní dîaconi si preoti cu cartea episcopului, deórace asemenea preotii cetatiei cási chorepiscopii in canonulu acest'a se oprescu, cá se nu le fia slobodu a chirotoní preoti seau dîaconi fora de cartea episcopului. Ci a urmá acést'a tu nu credi, seau desí credi cà preotii potu chirotoní dîaconi si preoti cu slobodieni'a episcopului, incái nu credi, cà pentru aceea preotii sunt episcopi. Intru acél'asi tipu dara nici despre chorepiscopi nu poti culege dintru acestu canonu, cumca au fostu episcopi.

Ci in canonulu acest'a de obsce dascalii cei de la apusu dóue smintele afla a fí prin lenevirea scriitoriloru virite, decumu acél'a de la parintii de la Ancir'a a fostu intogmitu: un'a, dîcu, cà in locu de „in parochia straina“ trebue se se cetésca „in oricare parochia“, de vreme-ce cetindu-se canonulu cu acesté cuvente „in parochia straina“ ar urmá, cà chorepiscopii potu in parochi'a sa chirotoní dîaconi si preoti si fora cartea si slobodieni'a episcopului, carea volnicia neci aceloru chorepiscopi, carii erau chirotoniti episcopi, nu le au datu canonele si obiceiulu (vedi canonulu 10 a saborului de la Antiochi'a), cá se tacu aceea, cà in parochia straina neci episcopului nu erá slobodu a face chirotonia. Al'a, dîcu, cà trebue se se adauga la canonu aceste cuvente: „ce-va a lucrá“, deunde dîcu, cá asia se cade se se cetésca canonulu acest'a: „cumca chorepiscopiloru nu le este slobodu se chirotonésca preoti seau dîaconi, ci neci preotiloru cetatii ce-va a lucrá fora de carte de la episcopu nu le este slobodu in oricare parochia.“ Si intru acestu tipu de se va cetí canonulu acest'a, este netedu totu lucrulu si venturata tóta indoéla; cà precumu preotiloru cetatiei se opresce, cá nemica se nu lucre fora de cartea episcopului: asia chorepiscopii se oprescu, cá neci cumu se nu andresnésca a chirotoní preoti si dîaconi, carea lucrare singuru episcopiloru este data. Si la acést'a indreptare si carpire a canonului acestui'a dintru aceea s'au pornitu dîsii dascalii, pentru-cà nefiendu neciodinióra aceea in beserica, cá togm'a si cu slobodieni'a episcopului preotii se chirotonésca preoti seau dîaconi: lasandu-se necarpitu canonulu acest'a, precumu de obsce se cetesce, aievea s'ar improtív obiceiului celui deaporurea a tóta beseric'a, cu adeveratu urmandu din dînsulu, cumca preotii cu slobodieni'a episcopului potu chirotoní dîaconi si preoti. Ci precumu fórte credu io, cà singuri episcopii au putere de a chirotoní preoti si dîaconi: asia nu sciu, óre cu indestulare dovedescu dîsii dascalii, cumca acestu canonu precumu-lu carpescu ei asia a fostu alcatuitu de parintii saborului de la Ancir'a, au dóra cumu se cetesce asta-di la Greci. Si incátu-i despre aceea, cà in locu de „in parochia straina“ trebue se se oetésca „in oricare parochia“, lesne un'a marturisescu si io cu dascalii apusului, de vreme-ce si Dîonisié esiguulu,

carele la inceputulu sutei a VI. de la Christosu a intorsu canonele depre grecia pre latinia, si Ioanu scolasticulu, preotu antáiu la Antiochi'a apoi patriarchu la Tiarigradu, carele asisidarea in sut'a a VI. a impartítu pravil'a in cincidiece de titluri, cu acestu cuventu, adica „in oricare parochia“, citescu canonulu acest'a, dara nu dupa cumu se citesce acumu: „in parochia straina“. Deunde este a crede, cà dupa vremile lui Dîonisiu esiguulu si a lui Ioanu scolasticulu s'a schimositu intru acést'a parte canonulu, si prin nebagarea de séma a scrietoriloru in locu de *ἐκαστη* adica „oricare“ s'a virítu *ἐτέρῃ* adica „straina“. Eara cuventele acele „ce-va a lucrá“ neci in pravil'a cea de obsce a Greciloru, neci intru a lui Ioanu scolasticulu, neci intru a lui Dîonisiu esiguulu, preainvetiatiloru si preanevoitoriloru canonarchi, nu se afla, fora numai intru a lui Ferandu dîaconului de la Cartagenu, si intru a lui pap'a Adrianu celui cu numele acest'a I., precumu si in capitulariulu acvisgranense a lui Carolu celui mare. Ci acest'a, aretatu este, cà n'au potutu de airea cití si luá canonele, fora au din isvodulu celu grecescu, au din pravil'a lui Dîonisiu esiguulu, carele la Rom'a cu portare de mare lauda si einste de la invetiatiu apusului aceloru vremi la inceputulu sutei a VI., precumu mai susu amu insemnatu, a intorsu canonele depre grecia pre latinia. Fiendu dara cà intru aceste pravile nu se afla cuventele acele „ce-va a lucrá“, urmédia, cà ceialalti numai din capulu seu le-au adausu in pravilele sale, pentru cá se nu se védia canonulu protivnicu obiceiului celui de obsce a besericei. Langa acestea, precumu se carpesce canonulu acest'a de dascalii cei de la apusu, vine, cà preotii cei de prelanga episcopu nemica nu potu slugí si lucrá fora de carte de la episcopulu seu. Ci precumu prea adeveritu este, cà preotii cei de prelanga episcopu in vécurile cele betrane nemica nu erá slobodu fara de seirea si porunc'a episcopului seu a lucrá; asia fora de vreme ar fí fostu, cá la orice lucru se dee episcopulu carte; neci nu este in tóta vechimea besericei, incátu sciu, urma de obiceiui, cá ori preotii acest'a se fí acceptatu, ori episcopii preadesele sale spre slugíbe porunci in scrisu se le fí datu. Deunde afara de tóta indoéla, mi se pare, este, cumca canonulu acest'a fora de cuventele acelea „ce-va a lucrá“ a fostu de parintii saborului de la Ancir'a alcatuitu, si fora de adausetur'a aceea se cade a se cetí. Adeveratu, unii din cei mai invetiati dascalii ai apusului, intre cari este preavestitul Morinu, si in canonulu acest'a si intru alte dovede radîmandu invétia, cumca preotii cu slobodieni'a besericei potu chirotoní preoti, neci pentru aceea beseric'a apusului nu i-a vinovatítu, cà dóra au invetiatu eresu, neci nu li se face pricina; macarca cetimu mainainte in saborulu ispalensu alu II. in Ispani'a la canonulu 5., cà unu episcopu avendu dorere de ochi a chirotonitu unu preotu si doi dîaconi, episcopulu puindu manele pre capulu loru, eara rogatiunea chirotoniei cetindu-o unu preotu; pre acci intru acelu tipu chirotoniti i-a lapedatu dîsulu saboru din trépta. „Ne-amu inscientiatu — dîce — de nescce clerici, dintre cari unulu santîndu-se preotu, doi spre slugíb'a levitiloru, episcopulu, fiendu cuprinsu de dorerea ochiloru, se dîce cà numai man'a si-a pusu preste ei, si unu preotu improtív'a rondului besericescu a datu blagosloveni'a . . . Acest'a trépt'a preotíei seau a cinului leviticescu, carea resvretitu o-au dobenditu, o pierdu.“

(va urmá.)

Corespondintia.

Dintre Eriuri, 21. Noembre 1865.

Clarissime Domnule Redactoru! Dupa-ce din multu pre-tiut'a foia a domniei tale am vediu, cà scriu nenumarati din diferite parti despre scóle sistemisate bine si invetiatori provediuti cu léfa cuviintióra, dara despre progrésele ce se facu in aceleasi nu atingu nici unu cuventu: ast'a-mi dadù ansa, cá se-mi ieu

voia a-ti scrie ce-va despre progresulu, ce se face in scol'a unei comunitati nu neinsemnate, si despre invetiatorii ei.

In dieces'a Oradei-mari e comun'a Vasiadu, care are 1000 de suflete. In acést'a comuna esista o scóla dorere! neregulata si desolata de unu tempu mai indelungatu; invetiatorii ei totusi potemu díce că au fostu pana in diu'a de adi totdeun'a cei mai diliginti, si acést'a nu dóra că aru fi fostu si aru fi provediuti cumu se cade, ci singuru numai din zelulu natiunálu si amoreca cătra santa mam'a beserica, si conđusi de indemnulu de a desvoltá baiatii incredintiati ste-si si de a cresce astfeliu natiunei barbati demni si folositori. Progresele sunt vederate din urmatóriele: Cămu de treidieci de ani incóce a produsu locul acést'a prin institutul seu de crescere mai multi barbati bravi, încātu potu díce, că dóra nu se mai afla o cumuna asemenea in tóta dieces'a Oradei-mari, ba póte nici in alte diecese romane; pentrucă din comun'a acést'a avemu adi unu numeru frumosu de intielegintia din diferite clase ale societatiei, asia d. e. barbatulu meritatu, pe acarui capu va stralucí in scurtu coron'a episcopésca ghierlana; mai incolo avómu si avemu de aici in presinte canonic, preoti, teologi, advocati, medici, 1 oficiru locutienente, 2 apotecari, 8 manufactori, 2 notari, 2 invetiatori, preste 12 studinti prin clasele gimnasiali si normali, eara in scol'a locala vreo 80 de invetiacei. — Si cu tóte aceste n'ai crede, Domnule Redactoru, déca ti-asi spune, că scól'a populara din Vasiadu in privintia materiala nu e togm'a din cele mai de laudatu, ba mai curendu amu poté-o numí reu provediuta si desolata, asia cătu d. e., cá se tacu de altele, bravulu invetiatoriu de acumu ingreunatu cu familia e silitu a se retrage intru o chiliora, seau graindu mai adeveratu intr' unu cuibuletiu, afara de care nici macaru o camaruti'a de bucate nu are, ce pre airea de comunu se afla pentru bietulu invetiatoriu.

Déca scól'a nóstra cu tóta starea sa cea nefavoritoria pentru invetiatoriu aduce totusi unu fruptu asia de frumosu: cătu amu poté inca atunci asceptá, candu aceea ar fi mai bine provediuta si sórtea invetiatoriului ei deschilinitu in privinti'a locuintiei mai inbunetatita?

Dee ceriulu, cá maritul inspectoratu scolaru cumu si patronulu amintitei scóle, considerandu progresulu celu imbucuratori facutu intru acést'a, se se indemne a-o aduce intru o stare materiala mai buna; atunci apoi, spre a multiamí binefacerile respectivilor patroni si mecenati, fora indoéla vomu avé a publicá despre dins'a pre viitoriu cu ajutoriulu lui Domnedieu unu progresu inca si mai frumosu.

T. Rubenescu, cantoru in Vasiadu.

Inscientiari din provinci'a nóstra besericésca.

Archidieces'a Albei-Iulie.

Dupa-ce maritul ordinariatu metropolitanu din conspectele ratiucinarie, facute decătra c. r. esactoratu provincialu despre starea fondului veduo-orfanalu cumu si a preotilor deficienti din archidiecesa, s'ar fi incredintiatu, cumca acele fonduri, intemeiate din indemnulu preafericitulu episcopu Ioanu Leményi inca in 20 Octobre 1838 prin colecte, in urm'a impartírei loru intre archidiecesa si diecesele sufragane si in urm'a altoru fatalitati intr'atát'a au scadiutu, cătu nu potu tinde vreunu ajutoriu nici celor mai lipsiti: acel'asi maritu ordinariatu arhiepiscopescu prin cerculariulu din 2

Octobre a. c. nru.1010 incunoscientiédia clerulu despre urmatóri'a sa decisiune, emanata pre bas'a dechiaratiuniloru unanime a eparchieloru protopopesci inca in 1853 pentru continuarea contribuiriloru facute: 1. Cá contribuirile se se reincépa si continue denou pre 10 ani, oblegundu-se a concurge fiacare beneficiatu cu minimulu anualu, ce s'a respunsu si in periodulu de la 1838 pana la 1848, si anumitu: a) fiacare parochu cu câte 1 fl. v. a. pre anu; b) fiacare viceprotopopu, administratorii protopepesci si profesorii ordinari de la institutele de invetiamentu din Blasiu cu câte 2 fl. 50 cr. v. a.; c) vicariulu Fagarasiului si protopopii actuali cu câte 3 fl. v. a.; d) fiacare canonicu capit. cu câte 5 fl. v. a.; e) escelinti'a sa metropolitulu cu 100 fl. v. a. — 2. Cá fiacare beneficiatu se respundia contingentulu seu respectivei superioritati besericesci in ori si ce parte a anului, dara la tóta intemplantia si fora nici o esceptiune de la 1. Septembre celu multu pana in finea lui Octobre a fiacarui anu; eara respectivele superioritati besericesci contribuirile colective pana in finea lui Noembre se le administre la ordinariatul metropolitanu spre a se strapune prelanga controla ordinaria canonicului custode insarcinatu cu manipularea fonduriloru diecesane. — 3. Cá manipulantii fondului se dee in totu anulu ratiunile fondului bine instruite ordinariatul metropolitanu, care prin esactoratul archidiecesanu revediendu-le si censurandu-le le va face cunoscute clerului prin circularie si foile publice. — 4. Cá $\frac{2}{3}$ din provenitele fondului se se intrebuintiedie spre ajutorirea celoru mai mésere preotese veduve, eara $\frac{1}{3}$ se se capitalisedie.

Dieces'a Lugosiului.

Maiestatea sa c. r. apostolica se indurà a demandá preagratiusu cu datulu de 2 Noembre a. c., cá beseric'a din comun'a Perulu, comitatulu Carasiului in Banatu, se se dee credintiosiloru gr. catolici neofiti, nefiendu in totu satulu numai cinci numeri seau familie, cari au mai remasu pre partea confesiunei gr. orientale.

Ochire prin lumea politica

(din 16—30 Noembre.)

Cronica interna. Dietele toturoru provinciiloru si tieriloru din imperati'a se afla in deplina activitate; numai diet'a Ungariei nu s'a adunatu inca, ci ea fiendu din urma va avé de alta parte cu atātu mai mare norocire de a fi preste câte-va dile deschisa prin insu-si imperatulu. — In adunarile provinciiloru de dincóce de Lait'a pretotindenea, unde elementulu germanu e in precumpnire, se fecera propuneri si se interpelà regimulu pentru caus'a sistarei constitutiunei din Fauru, va se díca a senatului imperialu, asia cătu concetatianii nostri germani demustrara in caus'a acést'a o disciplinare si contielegere demna de imitatu. — Diet'a Croatiei eara are necasu cu partit'a uniunista, carea doresce contopirea Croatiei cu Ungari'a si carea, vediendu-se si astadata in minoritate fačia cu deputatii de partit'a natiunala, parasi cási in 1861 siedintiele, ceea ce vedi bine

că le casiuă Croaților patriotici nu pușina confusiune; căci desî au dînsii în cas'a legelativa maioritate, ast'a înse totusi nu e asia de mare, cătu se póta si fora partisanii unirei, acumu retrasi, aduce decisiuni. — Rescriptulu imperatescu de deschidere, ce se ceti în 20 Noembrie în diët'a Ardélului, desémna de unicul obieptu alu acestei legislative revisiunea articlului I. din 1848 sunatoriu despre uniunea Transilvaniei cu Ungari'a, descoperindu totodata, că diëtei unguresci înca i-se va propune spre pertractare articlulu de lege VII. adusu de diët'a pestana din 1848 eara-si în caus'a uniunei. Pre noi pre cătu ne intristâ nerealisarea dorintiei generale a Romanilor de a se conchiamá înca înainte de deschiderea diëtei marelui principatu unu congressu romanescu: pre atât'a ne mangaia celu pușinu fapt'a, cumca amendoi recunoscutii nostri capi besericesci si natiunali, preavenerandii parinti metropoliti gr. c. si gr. or., se înfacisiera la diët'a din Clusiu; pentru-că pasii facundi de ambi dînsii dinpreuna cu întieleginti'a nostra luména în cea mai perfecta contielegere întru aperiarea cauzei si intereselor natiunei romane, negresîtu voru se impromute dechiaratiunilor si dorintieloru nóstre pondulu si respectulu cuvenitu, si voru se faca a disparé din animele unor'a si cea mai mica umbra de acea credintia, precumca dóra Romanii aru fi desbinati între sine si n'aru fi în momentele critice de adi cu totii solidari, n'aru fi cu totii o anima si unu sufletu.

Afara de aceste din leintrulu monarchiei mai avemu de înregistratu maicuséma dóue lucruri, unulu placutu si unulu neplacutu: celu de antâiu e amnesti'a imperatésca data pentru Galiti'a, unde se eliberara cei judecati si cei din cercetare criminala pentru participare la rescól'a de mai anu din Poloni'a; celu de alu doile e unu nou impromutu de statu, ce i-a succesu ministeriului alu contrage cu procente relativu favoritórié în piati'a de bani din Parisu, care impregiurare toti o privescu că unu semnu si documentu de relatiuni fórte amicabili între Franci'a si Austri'a.

Cronica esterna. Din afara ear suntemu nevoiti se narâmu despre nesatiulu Prusiei, carea dupa încorporarea Lauenburgului se pare că a capetatu apetitu se înghita si ducatul Holstein, pentru care spunu că ar fi ambiatu pre regimulu austriacu cu bani. Acest'a înse totu mai patrociniédia pre principele de Augustenburg; precandu despre cabinetulu prusienescu spunu, că e mai gat'a a dá inderetu Daniei ducatele din cërta, firesce prelanga o desdaunare corespundiátoria, decâtu se sufera a se mai înmultî cu unulu numerulu tierutiéloru si a principioriloru nedependinti din Germani'a.

Mai de curundu se mai alaturara dóue regate, Bavarri'a si Würtemberg, la acele tiere, cari recunoscuro noulu regatu italianu; ast'a determinare a numiteloru curti, ear mai alesu a celei bavarese, sternî în mai multe parti nu pușina sensatiune.

În Angli'a e interesantu misicamentulu pentru reformarea dreptulu de alegere, care promite că va avé unu resultatu favorabili. În marea Britania, atâtu de adorata că constitutiunala de modelu, n'ar crede omulu cătu de restrinsu erá dreptulu de alegere, asia cătu acolo în urmarea acestei potemu díce că nu domniá si guberná altii, fora totu membrii a unei oligarchie plutocratice; acumu insa acelu dreptu nepretiuitu are se se estinda si preste clasele cele mai de diosu.

Varietati.

Scrierea periodica politica „Die Zukunft“, ce apare de cât'va tempu aici în Vien'a, de la anulu nou 1866 încependu se strafórma în fóiá de di. Ne luâmu voia a trage atentiunea onoratulu publicu romanu asupr'a acestui diuaru, carele de la nascerea sa dintre tóte diurnalele germane din capitala dóra mai multu si mai cu caldura a pledatu pentru caus'a si interesele nóstre natiunali. Altmintrea laudat'a foi'a se recomanda deajunsu prin program'a sa anuntiata în urmatóriele: „Încaciuire constitutiunala cu imperati'a în spiritulu diplomei din Octobre; dreptu istoricu pentru tieri, diëte grupate, legelatiune si administrare autonóma pentru tieri; egala îndreptatîre natiunala; aperiarea tuturoru intereselor politice îndreptatîte; autonomia pentru besericele recunoscute prin lege; padîrea cu grigia si redicarea tuturoru poteriloru economiei populari“.

Instalarea ilustratiiei sale parintelui episcopu romanu gr. or. din Caranu-Sebisiu, Ioanu Popasu, decurse între mari solemnitati în 12 l. tr., functiunandu că mandatariu metropolitanu ilustrisimulu d. episcopu alu Aradului, Procopiu Ivasicovicu.

Societatea de lectura a junimei romane din Oradea-mare, sub suprave ghiarea reverendisimulu domnu canonicu Ioanu Popu, si sub conducerea m. onoratulu d. prof. Iustinu Popfiu, se deschise pentru anulu scolasticu 186⁵/₆ si constituî în 8 Octobre. Membri se înscrisera în siedinti'a prima 37 de insi, parte juristi parte gimnasisti din cl. VII. si VIII., între dînsii si unu germanu de nascere. Conclusulu din anulu trecut, de a se tiené siedinti'a în fiacare septemana Dominec'a, se lasâ în vigóre si pentru anulu curinte.

De la anulu nou incolo portulu postalulu pentru epistole simple (nu mai grele de 1 lotu vamalu), tramitiendu-se oriunde în cuprinsulu imperiului, va costá numai 5 cr. v. a.

 Cu ajutoriulu celui Atotpotinte „Sionulu romanescu“ în spiritulu programei si cu modalitatiile cunoscute va urmá a esi si în anulu, de carele numai o luna ne mai desparte. Despre acést'a venimu a încunoscintiá onoratulu publicu cu acea respectuósa rogare, că acei p. t. domni, cari voru fi dorindu a-si tiené „Sionulu r.“ si în a. 1866, se binevoésea pana la capetulu lunei curinte celu pușinu a ne însicientiá despre acést'a dorintia, pentru-că redactiunea se se scia întogmî cu numerulu esemplariéloru trebuintíose, eara espeditiunea înca se se mai usiorede prîn tiparirea adreselor.

Cu acést'a cale mai repetîmu, că, desî întru espedarea diurnalulu nostru totdeun'a s'a observatu tóta acuratéti'a potintiósa, suntemu totusi gat'a a completá esemplariéle onatiloru domni prenumerati cu oricare numeru, ce din templare nu le va fi sositu. Cu esemplarie complete din cursulu, ce espira, înca potemu sierbí cătu de cu multe.

Post'a redactiunei. P. t. domniloru. I. V. R. în Sabiiu. Multiamita pentru tramise si tramitiende; tóte le vomu folosi cătu mai eurendu. — I. B. d. B. în Smlacu, G. P. d. P. în Beiusiu, G. . . u în Sabiiu, si G. T. în Iesvinu. În numerulu acest'a n'avumu locu, dar vomu avé în cei viitori. — G. P. în Blasiu. Cá se nu încheiamu anulu cu multe „va urmá“, publicarea tractatulu domniei tale vomu începe-o în Ianuaru.